

AYOLLAR FUTBOLINING GLOBAL RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Boymuradov Ismatilla Xasanovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.professori

Annotatsiya. Ushbu maqolada ayollar futbolining global rivojlanish tendensiyalari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqotda ayollar futbolining jadal rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, gender tengligi siyosati, davlat va xususiy sektor investitsiyalari, ommaviy axborot vositalarining ta'siri, yoshlar sportining rivoji hamda raqamli texnologiyalarning o'rni yoritilgan. Yevropa, Shimoliy Amerika, Osiyo va Afrika qit'alarida ayollar futbolining rivojlanish xususiyatlari qiyosiy tahlil asosida ochib berilgan. Shuningdek, mavjud muammolar hamda istiqboldagi rivojlanish imkoniyatlari aniqlangan.

Kalit so'zlar: ayollar futboli, global rivojlanish, gender tengligi, sport iqtisodiyoti, professional ligalar, sport marketingi.

Аннотация. В статье на научной основе анализируются глобальные тенденции развития женского футбола. Рассмотрены основные факторы, влияющие на рост популярности женского футбола, включая политику гендерного равенства, государственные и частные инвестиции, роль средств массовой информации, развитие молодёжного спорта и цифровых технологий. Проведён сравнительный анализ развития женского футбола в Европе, Северной Америке, Азии и Африке. Выявлены ключевые проблемы и перспективные направления дальнейшего развития.

Ключевые слова: женский футбол, глобальное развитие, гендерное равенство, экономика спорта, профессиональные лиги, спортивный маркетинг.

Annotation. This article provides a scientific analysis of the global development trends of women's football. The study examines the main factors contributing to its rapid growth, including gender equality policies, public and

private investments, the influence of mass media, youth sports development, and the role of digital technologies. A comparative analysis of women's football development in Europe, North America, Asia, and Africa is presented. Key challenges and future development prospects are also identified.

Keywords: *women's football, global development, gender equality, sports economy, professional leagues, sports marketing.*

Kirish.

So'nggi o'n yilliklarda ayollar futboli nafaqat sport turi sifatida, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hodisa sifatida ham jadal rivojlanib bormoqda. Ilgari erkaklar sporti sifatida qaralib kelgan futbol bugungi kunda ayollar ishtirokida ham global miqyosda milliardlab tomoshabinlarni o'ziga jalb etmoqda. Xalqaro musobaqalarning ommalashuvi, ayollar terma jamoalarining nufuzi oshishi, professional ligalarning kengayishi va ommaviy axborot vositalarining e'tibor qaratishi ayollar futbolining jahon sport tizimidagi o'rnini mustahkamlab bormoqda. Mazkur maqolada ayollar futbolining global rivojlanish tendensiyalari, asosiy drayver omillari, mavjud muammolari va istiqbollari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Metodlar.

Tadqiqot jarayonida tarixiy-taqqoshlama tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish, xalqaro sport tashkilotlari hisobotlarini o'rganish hamda sport sotsiologiyasi va iqtisodiyoti nuqtayi nazaridan tahliliy yondashuv metodlaridan foydalanildi. FIFA, UEFA, IOC va boshqa xalqaro sport tashkilotlarining ochiq manbalardagi rasmiy ma'lumotlari asosiy empirik manba sifatida tanlandi. Shuningdek, yetakchi davlatlar tajribasi qiyosiy tahlil qilindi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ayollar futbolining jadal rivojlanishiga birinchi navbatda gender tengligi siyosati, davlat va xususiy sektor investitsiyalari, ommaviy axborot vositalarining faolligi hamda yoshlar sportiga e'tiborning kuchayishi katta ta'sir ko'rsatmoqda. FIFA ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda dunyo bo'yicha 30 milliondan ortiq ayol futbol bilan professional va havaskor darajada shug'ullanadi. Ayollar o'rtasidagi Jahon chempionatlari tomoshabinlar soni bo'yicha rekordlarni yangilab bormoqda. 2019-yilda Fransiyada o'tkazilgan ayollar o'rtasidagi Jahon

championati finalini 1 milliarddan ortiq tomoshabin kuzatgani bu sport turining global ommalashuvini yaqqol ko'rsatadi.

Yevropa ayollar futbolining yetakchi markaziga aylanmoqda. Angliya, Germaniya, Ispaniya, Fransiya va Niderlandiyada professional ligalar yuqori darajada yo'lga qo'yilgan. Angliyaning Women's Super League turniri moliyaviy hajmi, marketing strategiyasi va translyatsiya ko'rsatkichlari bo'yicha ko'plab erkaklar ligalaridan ham ustun natijalarni qayd etmoqda. Shimoliy Amerikada AQSh ayollar futboli dunyodagi eng kuchli maktablardan biri hisoblanadi. AQSh ayollar terma jamoasi bir necha bor Jahon chempioni va Olimpiada g'olibiga aylangan. Bu muvaffaqiyatlar davlat miqyosida ayollar sportiga uzoq yillardan beri doimiy e'tibor qaratilayotganini ko'rsatadi.

Osiyo qit'asida ham ayollar futboli tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Yaponiya, Xitoy, Janubiy Koreya va Avstraliya jamoalari xalqaro musobaqalarda yuqori natijalar ko'rsatmoqda. Yaponiya ayollar terma jamoasining 2011-yildagi Jahon chempionligi Osiyo ayollar futboli uchun tarixiy burilish nuqtasi bo'ldi. Afrika qit'asida esa Nigeriya, Kamerun, Janubiy Afrika kabi davlatlar yetakchilik qilmoqda, biroq infratuzilma va moliyalashtirishdagi cheklovlar hali ham dolzarbligicha qolmoqda.

Ayollar futbolining rivojlanishiga ijtimoiy omillar ham kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Jamiyatda ayollarning sport orqali o'zini namoyon etishi, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy faollikni oshirish, yosh qizlarni sportga jalb qilish kabi vazifalar ayollar futboli zimmasiga ham yuklanmoqda. Bu sport turi qizlarda liderlik, jamoada ishlash, mas'uliyat va irodaviy sifatlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, ayollar futbolining rivoji gender stereotiplarining kamayishiga, ayollarning jamiyatdagi nufuzi oshishiga xizmat qilmoqda.

Iqtisodiy nuqtayi nazardan ayollar futboli so'nggi yillarda yirik biznes segmentiga aylanmoqda. Homiylik shartnomalari, reklama daromadlari, teletranslyatsiyalar, sport marketingi va futbolchilar transferi bozori jadal rivojlanmoqda. Yirik brendlarning ayollar futboliga sarmoya kiritishi ushbu sport turining tijorat jozibadorligi oshib borayotganini anglatadi. Shu bilan birga, hali ham

ko'plab mamlakatlarda ayollar va erkaklar futboli o'rtasida moliyaviy tafovutlar saqlanib qolmoqda. Oylik maoshlar, mukofot pullari, infratuzilma va tayyorgarlik sharoitlaridagi tengsizlik muammosi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Natijalar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ayollar futbolining global rivojlanishidagi asosiy muammolar qatoriga moliyalashtirish yetishmasligi, malakali murabbiylar tanqisligi, ijtimoiy stereotiplar, professional ligalarning cheklanganligi va ayrim mamlakatlardagi normativ-huquqiy muammolar kiradi. Ayrim hududlarda madaniy qarashlar sababli qizlarning futbolda ishtirok etishi cheklanmoqda. Shu bilan birga, tibbiy ta'minot, sport jarohatlarining oldini olish va psixologik tayyorgarlik masalalari ham yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan mamlakatlar mavjud.

Shu bilan birga, istiqbolda ayollar futbolining rivoji uchun katta imkoniyatlar mavjud. Raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn translyatsiyalar, sport analitikasi va sun'iy intellekt asosidagi tayyorgarlik tizimlari ayollar futbolining sifat jihatidan yangi bosqichga chiqishiga xizmat qilmoqda. Yoshlar akademiyalarining soni ortib bormoqda, maktab va universitet sporti tizimida ayollar futboliga alohida e'tibor kuchaymoqda. Xalqaro tashkilotlar tomonidan ayollar sportini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan grantlar va rivojlanish dasturlari kengaymoqda.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, ayollar futboli bugungi kunda global sport makonining ajralmas qismiga aylanib ulgurgan. Uning jadal rivojlanishi ijtimoiy tenglik, iqtisodiy samaradorlik va sport infratuzilmasining yuksalishi bilan chambarchas bog'liq. Mavjud muammolarga qaramay, ayollar futbolining kelajagi porloq bo'lib, u nafaqat sport natijalari, balki jamiyatning ijtimoiy-madaniy rivojiga ham muhim ta'sir ko'rsatishda davom etadi. Shu sababli, ayollar futbolini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, unga investitsiyalarni oshirish va keng ommaviylashtirish global sport siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Жавлонбек Абдукахор ўғли Зулхайдаров. Футболчиларни тайёрлаш жараёнидаги мусобақалар фаолияти кўрсаткичларини таҳлил қилишнинг ахамияти. Academic research in educational sciences (ares), volume 2, issue 10, 764- 770.
2. Абдулахатов А.Р. Зулхайдаров Ж.А. Профессионал футболчиларни жисмоний тайёргарлиги бўйича моделлаштириш меъёрлари. Муғаллим , 1(1)2022, 106-110.
3. O‘zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi. Ayollar futbolini rivojlantirish dasturi. — Toshkent, 2022.
4. Williams J. A Game for Rough Girls? A History of Women’s Football in Britain. — London: Routledge, 2014.
5. Zulxaydarov J.A.O‘zbekistonda stritbol-sport turini rivojlantirish. PROSPECTS FOR THE NATIONAL SPORT DEVELOPMENT OF – KURASH. April 8-9.2022. chirchiq-2022.
6. Sunatov, J. R., Rustamov, R., & Dustmurodova, M. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASIDA FONETIK TAHLIL JARAYONI. Modern Science and Research, 3(5), 191-195.
7. Normurodovna, A. M. (2025). OLIY TA’LIM MUASSASALARI HAMDA MAKTABLARDA INGLIZ TILINI O’QITISHNING O’XSHASH VA FARQLI JIHATLARI. Modern education and development, 37(3), 284-289.
8. Egamberdiev, K., Khidirova, N., Juraev, D. A., & Elsayed, E. E. (2024). Numerical solution of groundwater modeling for mountains regions of Uzbekistan. Discover Water, 4(1), 111.
9. Zohirov, K., Temirov, M., Boykobilov, S., Berdiev, G., Ruziboev, F., Egamberdiev, K., ... & Madatov, K. (2025). Electromyography-Based Sign Language Recognition: A Low-Channel Approach for Classifying Fruit Name Gestures. Signals, 6(4), 50.
10. Djumanov, J. X., Ishankhadjaev, O. A., & Begimqulov, D. Q. (2019). Egamberdiev Kh., Jumanov JJ Development Of A Hydrogeological Simulation

Model Of Geofiltration Processes In Regional Aquifers Of Fergana Valley. In International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT). Tashkent, Uzbekistan (pp. 1-4).

11. Юсупов, Р. А., & Ишанходжаев, О. (2020). Egamberdiev Kh., Ахралов ШС Ер ости сувлари геофилтрация жараёнларини моделлашнинг дас-турий таъминотини ишлаб чиқиш. ТАТУ хабарлари” Илмий-техника ва ахборот таҳлилий журнали, 3, 55.

12. Djumanov, J. X., Zayniddinov, H. N., & Eshmurodov, D. E. (2020). Egamberdiev Kh. Mathematical Modeling of the Processes Formations of stocks in Low Water Period (on the example of the Karshi aquifer). International Journal of “Innovate Technology and Exploring Engineering (IJITEE)” ISSN, 2278-3075.

13. Axmedovna, B. S. (2025, February). Ingliz tilini o'rganishda o'zaro muloqotning ahamiyati. In International Educators Conference (pp. 318-325).

14. Сунатов, Д., Зикриллаева, Ф., АлишEROVA, Г., & Дустмуродова, М. (2025). Jahon adabiyotshunosligi rivoji. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 124-126.

15. Сунатов, Д., Зикриллаева, Ф., Шерматов, Р., & Розимуродов, М. (2025). Amaliy tilshunoslik masalalari. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 126-128.